

TEMPEST

2023

New York, zondag 28 april 1912

Dag Roza,

Twintig dagen na ons afscheid in Antwerpen en achttien dagen na de grote afvaart uit Southampton, schrijf ik u. Ik ben aangekomen in New York. Misschien is het nieuws u ter ore gekomen dat ons schip is gezonken. Ik kon u niet eerder schrijven maar maak u niet ongerust. We zijn tegen een ijsberg gevaren. Het scheelde niet veel. Ge hebt er geen gedacht van hoe snel zo een groot schip kan zinken. En lawaai, van staal, van mensen, ontploffingen. En alles vloog naar voor. Ik heb lijen zien drijven. Er waren veel te weinig reddingsboten. Tot hoeveel moet ge kunnen tellen om dat op voorhand te weten? Mijnheer Wellington is mee gezonken, God hale zijn ziel in de hel, en ik zat hier zonder werk maar ik heb al ander werk gevonden, ook in het staal. Er is hier veel staal. U.S. Steel.

Mijnheer Wellington was een zwijn. Hij behandelde zijn vrouw als een zwijn en hij behandelde mij als een zwijn. Hij was van adel, toch was hij een zwijn. Was hij eigenlijk wel van adel? Hij beschouwde mij als zijn persoonlijke knecht. Hij maakte mij ober in de eerste klasse met een bed in derde klasse. Ober! En dat voor een mecanicien! Ik moest werken voor mijn overtocht. Hij zei nochtans dat de fabriek de overtocht zou betalen met wat ik daar zou verdienen. Ik begon al te twijfelen of ik bij hem in Amerika wel zoveel meer zou verdienen maar ja dan zat ik al op het schip en daar kunt ge zo maar niet af.

Toen het schip zonk lag hij te slapen. Zijn eerste slaap, juist vertrokken, hij zat nog niet lang in zijn bed. Cognac dat die rijke mijnheren kunnen drinken! Ik heb genoeg gezien daar in eerste klasse. Ik kreeg hem nog niet direct wakker, den os. Hij dreigde te laat te komen voor de reddingssloepen, sloeg mij omdat ik hem te laat wekte, ik heb hem zijn vrouw zien slaan, en hij eiste in paniek mijn reddingsvest. Ik was wakker gebleven, had gewaakt, ik kon niet slapen, een voorgevoel, ik had een reddingsvest bemachtigd. Er waren eigenlijk genoeg reddingsvesten, maar goed, hij had er geen, kon niet goed op zijn benen staan en eiste mijn reddingsvest en

eiste dat ik voor hem baan zou ruimen tot aan de reddingssloepen en eiste en eiste. Ik aarzelde. Werkvolk gehoorzaamt. Hij zag mijn aarzeling en hij werd nog kwader en roder in zijn gezwollen gezicht. En op dat moment dacht ik waarom ben ik in godsnaam van beneden naar hier komen lopen, al die trappen tussen al die mensen, en ik zag hem zitten en ik dacht aan wat ik hem de avond ervoor nog aan tafel hoorde vertellen. Dat allemaal in één seconde. Dineren dat die rijke mensen kunnen! Met orkest en al! Het was een paleis daar in eerste klasse! En jurken dat die dames dragen! Eén voor 's morgens, één voor 's middags en één voor 's avonds. Gij zoudt u afvragen wie dat allemaal moet wassen. Wellington niet en zijn vrouw ook niet. Hij vertelde, voor hij er te zat voor was, een verhaal waaraan hij moest denken omdat ze het over de koude hadden, de koude buiten terwijl ze goed warm binnen zaten, een verhaal van een zekere Tol Stoj, een Rus, een schrijver, waarbij een knecht zich als deken offerde voor zijn heer. En ik stond daar in een witte livrei met een koude fles champagne in mijn rechterhand en mijn linkerhand op mijn rug volgens de etiquette, te wachten en ik hoorde alles. De knecht vroor dood, hield de heer warm als een deken, de heer overleefde. De chique mijnheren aan tafel knikten bevestigend. En de dames in hun schitterende juwelen knikten mee. Zo moest het zijn. Dat was de juiste orde. Dat was de moraal. De knechten offeren zich, de heren overleven. En ik hoorde dat allemaal en ik dacht ik kom met u mee om in Amerika in uw nieuw staalbedrijf te werken, ik ben mecanicien, geen ober of knecht, ik heb niet gestudeerd, al wat ik over staal weet, heb ik in uw bedrijf geleerd, door zelf uit mijn ogen te kijken als ge het maar weet, en dat weet gij en dus vindt gij dat ik u iets verschuldigd ben, alles verschuldigd ben en vindt gij dat gij mij een gunst verleent door mijn reis te betalen door mij voor u te laten werken, ik heb wel mijn lief moeten achterlaten, ze was nog niet helemaal mijn lief maar ik heb er alle vertrouwen in, alleen kon de oversteek voor u niet wachten en konden wij de oversteek voor ons beiden niet betalen. Dat allemaal, dat dacht ik allemaal in één seconde!

Roza, ik heb hem mijn reddingsvest niet gegeven. Ik heb hem laten zitten in zijn gestreepte pyjama op zijn bed, roze als een vet varken, de naam van zijn fabriek stond op het borstzakje geborduurd, Roza, kunt ge u dat voorstellen de naam van uw fabriek geborduurd op uw pyjama?, en ik heb voor mezelf baan geruimd naar de sloepen. Ik zie mij nog staan onder de bleke maan. Koud, maar koud dat het was! En drummen en roepen dat de mensen deden! Vrouwen en kinderen eerst, riepen de officieren! En het orkest speelde op het dek. Wie denkt daaraan? Ik ben in een sloep geraakt. Dat was niet de schoonste daad van mijn leven. Ik heb mijn reddingsvest zelfs niet nodig gehad. Dat is nog het schoonste van al. Maar goed. Wellington is doodgevroren en gezonken. Ik kan het u navertellen.

En hoe gaat het met u? En met uw vader en uw moeder en met uw broer? Denkt ge soms aan mij? Met mij gaat hier alles goed. Ik ben in New York geraakt, ik zal u het ergste besparen. Ze hebben mij drie vingers moeten amputeren, ik ben in het hospitaal geweest, afgevroren, maar ik ga nog mijn werk kunnen doen. Het is hier de vooruitgang Roza. Alles wordt in de hoogte gebouwd en ze doen dat met staal! Er is hier een subway onder de grond en op straat lopen er zwarten tussen de mensen en er zijn musicals op Broadway en er is werk voor iedereen en de mensen komen van overal! Ik heb hier woonst gevonden bij twee andere Belgen. Ik deel met hen een kamer in afwachting van mijn eerste pree en ik ga dan kijken voor iets meer voor mijn eigen en voor u koop ik een schoon kleedje met bloemen. Zo, doe iedereen daar de groeten. Ik denk veel aan u,

Jacques

Kuurne, 11 mei 1912

Dag Jacques,

Ik heb uw brief goed ontvangen. Hier gaat alles goed. Het verheugt mij dat met u ook alles goed gaat ginds in het verre Amerika. Nu hebt ge een hand gelijk een timmerman. Dat is niet schoon van mij om dat te schrijven.

We hadden al gehoord dat het schip gezonken was. We leefden in ongerustheid en zeker toen we hoorden dat alle Belgen waren verdronken zoals ze hier op de hoek vertelden. Er zijn dus toch overlevenden. Wat een geluk. Het was hoogmoed om te denken dat mensen een onzinkbaar schip kunnen maken. Hier valt er altijd wel iets te herstellen in huis, ge moet niet vragen wat het op zo'n nieuw schip moet zijn.

Met ons hier gaat alles goed. Vader sukkelde een beetje, vooral de zondag wanneer hij na de mis niet recht meer naar huis geraakt en ik hem moet gaan halen. Moeder sukkelde ook een beetje, ze klaagt van haar buik, vrouwenzaken, ik zal er u niet mee lastigvallen. En onze Frans is thuis, hij was de ploeg aan het klaarmaken in de schuur van Vercruysse en er was iets met Brigand, die ineens snokte, een lelijke snee.

En dan nog iets. Ge weet dat ik graag boeken lees. En ik dacht al die Russische schrijver, Tol Stoj, waarover ge schrijft, ik heb daar nog van gehoord, awel, ik heb hier een boekje liggen van die. Het was een graaf, Graaf Leo Tolstoj. Het is nog uit het Duits vertaald, ik denk dat ik het van pastoor Carpentier van Sint-Michiels heb gekregen, die had een boontje voor mij, hij zag dat ik graag las, ik kon alleen nog naar de zondagsschool gaan, het is misschien niet goed vertaald. Daar staat dat verhaal in van die heer en die knecht en ik dacht al allez dat is toch raar, ik herinner het mij precies anders. Awel, in het verhaal in mijn boek is het de heer die bevriest, net zoals in uw brief. Alleen hebt gij uw eigen gered en heeft in het verhaal de heer de knecht gered. Dat zouden ze blijkbaar nu niet meer doen. Maar ja, graaf Tolstoj was ne goede christelijke mens zei pastoor Carpentier.

En dan moet ik u nog iets schrijven. Dat zal voor u misschien niet gemakkelijk zijn. Maar goed, een mens moet vooruit in het leven. Ge weet dat het allemaal nogal abrupt is gegaan. Uw vertrek. Uw beslissing. Dat begreep ik natuurlijk wel. Een mens is jong en wil vooruit in het leven en hier was voor iemand in uw positie toch geen eer te halen. Ge hebt nog gezegd dat ge mij misschien zou laten overkomen, als ge het geld had. Maar Jacques, gij hebt mij niet gevraagd of ik wel wilde overkomen. Zover waren wij toch niet? Gij zat met Amerika in uwe

kop en soms dacht ik dat ge Amerika liever zag dan mij. Ik weet het wel, dat gaat zo bij jonge gasten. Ge zijt jong en mijnheer Wellington heeft u de kop zot gemaakt met Amerika en werken in het staal en schoon geld verdienen en misschien wel een auto. Komaan Jacques, wij zijn toch geen mensen voor een auto. En Wellington is een slechte betaler, Jacques, iedereen weet dat, en het is ongezond en vuil werk. En dus Jacques, ja, heeft Karel, de zoon van Ghockley de vlasboer, zijn kans schoon gezien, gij waart weg, en ik heb ja gezegd. Hij had al eens schoon staan praten, toen gij hier nog waart, maar ik had daar toen geen oren naar. Ook omdat hij de r niet kan zeggen. Voor hetzelfde geld waart gij gezonken Jacques en de Ghockleys zijn welstellende mensen. Ge moet dat begrijpen.

Zo nu ga ik afscheid nemen. Vaart wel ginder in Amerika,

Roza Dewitte